

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

ODPRTI ODDELEK ROGOZA ZPKZ MARIBOR

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

- ▶ **Tip lokacije:** zavod za prestajanje kazni zapora, odprti oddelek¹.
- ▶ **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** obsojenci (moški)².
- ▶ **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** uradna zmogljivost še vedno 36 zaprtih oseb - ob obisku DPM je bil predstavljen podatek, da je v Odprti oddelek Rogoza ZPKZ Maribor razporejenih 48³ obsojencev, pri čemer jih je 14 imelo

¹ Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) določa v svojem 206. členu: §(1) *Zavodi s strožjim režimom prestajanja kazni zapora so zaprti zavodi, zavodi s svobodnejšim režimom pa so polodprti in odprti ter se med seboj ločijo po stopnji zavarovanja in omejevanja svobode gibanja obsojencev. Podrobnejše kriterije določi minister, pristojen za pravosodje, s pravilnikom. §(2) Po stopnji zavarovanja in omejevanja svobode gibanja se lahko razlikujejo tudi oddelki znotraj zavoda. §(3) Za obsojence, ki so nevarni, ker ogrožajo druge, je mogoče organizirati posebej varovan oddelek v okviru zavoda. V ta oddelek razvršča nevarne obsojence direktor zavoda s soglasjem generalnega direktorja uprave. §(4) V okviru posameznega zavoda je mogoče izvajati strožji in svobodnejši režim prestajanja kazni zapora; v svojem 80. členu pa ZIKS-1 med drugim določa tudi: §(1) *Obsojenca, ki prestaja kazen zapora v zavodu ali njegovem oddelku s strožjim režimom, se med prestajanjem kazni zapora lahko premesti v zavod ali njegov oddelek s svobodnejšim režimom, če se oceni, da ne bo zlorabil takega režima. §(2) Obsojenca, ki zlorabi svobodnejši režim zavoda ali njegovega oddelka ali za katerega narekujejo premestitev drugi utemeljeni razlogi, se premesti v zavod ali njegov oddelek s strožjim režimom. /.../ Odprti oddelek Rogoza je eden izmed dveh dislociranih oddelkov (glej prvi odstavek 201. člen ZIKS-1) ZPKZ Maribor – drugi pa je Oddelek Murska Sobota.**

² Sodišča lahko skladno z Navodilom o razporejanju in pošiljanju obsojencev na prestajanje kazni zapora v zavode za prestajanje kazni zapora (5. člen) pošiljajo na prestajanje kazni zapora v Odprti oddelek Rogoza ZPKZ Maribor obsojence (le) moškega spola, z območja sodnega okrožja Maribor, Ptuj, Slovenj Gradec in Celje, ki so obsojeni na kazen zapora do petih let, obsojence z območja sodnega okrožja Murska Sobota pa, če so pri tem tudi obsojeni na kazen zapora nad šest mesecev zapora ali jim ostanek kazni po vštetju pripora presega šest mesecev zapora.

³ Generalni urad URSIKS je v svojem odzivnem poročilu na poročilo DPM o obisku v tej zvezi navedel, da »je bilo na dan obiska /DPM/ na prestajanju kazni kar 47 obsojencev, od katerih jih je bilo 14 na prestajanju kazni zapora ob koncu tedna. En obsojenec je prestajal hišni zapor, ki pa se ne vodi v številčnem stanju oddelka«; dodal pa je tudi še: »Kljub povečanemu številu obsojencev in prezasedenosti na dan obiska za 130 %, ocenjujemo, da stanje ni kritično. Obsojenci, ki prestajajo zapor ob koncu tedna, obremenijo kapacitete oddelka le v dela prostih dneh, ko so hkrati večjemu številu obsojencem podeljene zunaj zavodske ugodnosti.«

dopuščeno izvršitev kazni zapora z zaporom ob koncu tedna po 12. členu, eden pa s hišnim zaporom po 12.a členu Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1).⁴

Potek obiska in priprava poročila:

► Obisk je bil **nenajavljen** in **opravljen 23. 6. 2014⁵ (ponedeljek), med 9.15 in 11.40 uro.**

► **Skupina za obisk:** dva predstavnika Varuha, brez sodelujočih oseb iz izbranih organizacij - njihovi koordinatorji niso pravočasno sporočili udeležencev.

► **Vsebina obiska:** po uvodnem razgovoru z svetovalko pedagoginjo (zaradi odsotnosti vodje oddelka zaradi letnega dopusta) v prostorih uprave oddelka (v nadaljevanju: vodstvo), ob potrebnem sodelovanju pravosodnega policista, ob 10.15 uri začetek ogleda bivalnih in drugih prostorov oddelka, v katere se namešča obsojence, in z vsemi njimi, ki so to želeli, je bil opravljen tudi osebni razgovor, brez prisotnosti drugih oseb; ob 11.20 uri še zaključni razgovor z vodstvom, na katerem so bile predstavljene najbolj bistvene ugotovitve na podlagi tokratnega obiska.

⁴ Po predstavljenih podatkih so bili v oddelku obsojenci zaradi najrazličnejših kaznivih dejanj, od tistih, ki jih Kazenski zakonik (KZ-1) uvršča med kazniva dejanja zoper življenje in telo, človekovo zdravje, premoženje, gospodarstvo ter tistih zoper zakonsko zvezo, družino in otroke. K temu je vodstvo še dodalo, da se struktura obsojencev spreminja, v smer čedalje težjih kaznivih dejanj. V Odprtem oddelku Rogoza ZPKZ Maribor so obsojenci še vedno razporejeni v t.i. novi in stari del - v prvem je bila ena štiriposteljna, šest triposteljnih, dve dvoposteljni in tri enoposteljne sobe, v drugem pa ena štiriposteljna, ena triposteljna, štiri dvoposteljne in pa soba za gibalno ovirane (prav tako dvoposteljna). Tudi ob tokratnem obisku so bili ti prostori zadovoljivo urejeni.

⁵ Pred tem je DPM [nazadnje opravil obisk Odprtega oddelka Rogoza ZPKZ Maribor 19. 3. 2013](#), torej pred 461 dnevi.

► **Poročanje:** poročilo o obisku je bilo posredovano generalnemu direktorju⁶ Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: gd URSIKS) 11. 7. 2014 (**18. dan po obisku**, petek), skupaj s pojasnilom, da odziv na okoliščine, izpostavljene v poročilu, pričakujemo v roku 30 dni - tozadevni odgovor smo s strani gd URSIKS prejeli 11. 4. 2014 (torek), torej **39. dan po odpremi**.

⁶ Vlada Republike Slovenije je na seji 19. 3. 2014 sprejela sklep, s katerim se z 20. 3. 2014 imenuje vršilca dolžnosti gd URSIKS v Ministrstvu za pravosodje, in sicer do imenovanja generalnega direktorja po opravljenem natečajnem postopku, vendar največ za 6 mesecev.

► predlog DPM

DPM: URSIKS prosimo za informacijo o tem, koliko pritožb obsojencev iz OO Rogoza je generalni direktor URSIKS (oziroma vršilec njegovih dolžnosti) prejel v letu 2014 in za koliko od teh je bilo odločeno, da so (ne)utemeljene.⁷

DPM: prosimo za pojasnilo, kakšno je stališče Generalnega urada URSIKS o tem, kakšna mora biti razlika⁸ v znakih dejanja obsojenca, da njegovo 'posedovanje alkoholnih pijač' (oziroma narkotikov) lahko šteje za hujši disciplinski prestopok obsojenca (po 87. členu ZIKS-1), kdaj pa le za lažjega (po 92. členu Pravilnika o izvrševanju kazni zapora).

► odziv pristojnih

Generalni urad URSIKS: na gd oziroma vršilca dolžnosti gd URSIKS v letošnjem letu ni vložil pritožbe noben obsojenec na prestajanju zaporne kazni v Odprtem oddelku Rogoza ZPKZ Maribor. Prav tako nismo obravnavali nobene pritožbe na podlagi drugega oziroma četrtega odstavka 8. člena ZIKS-1.

Generalni urad URSIKS: iz obeh določb sicer ni jasno razvidno kdaj bi posedovanje alkoholnih pijač oziroma narkotikov lahko opredelili kot lažji in kdaj kot težji disciplinski prestopok, menimo pa, da je ta opredelitev lahko odvisna npr. od količine nedovoljenih substanc ali npr. od tega ali gre v primeru narkotikov za terapijo, ki jo ima obsojenec predpisano s strani zdravnika in je ni zaužil ob za to predvidenem času, ali pa poseduje narkotike, ki jih nima predpisanih in jih poseduje z namenom preprodaje. Vsekakor se problematike disciplinskega kaznovanja obsojencev na podlagi trenutno veljavnih predpisov zavedamo in bo temu področju namenjena posebna pozornost pri pripravi novega zakona o izvrševanju kazenskih sankcij.

⁷ Ob obisku Odprtega oddelka Rogoza ZPKZ Maribor smo bili s strani vodstva deležni pojasnil, da v času od našega prejšnjega obiska ni prišlo do nobenega disciplinskega postopka in da v primerih tovrstnih kršitev obsojencev so ti podvrženi t.i. 'tretmanski obravnavi', ki rezultira v dopolnitvi osebnega načrta (odvzem ugodnosti), zagotovljeno pa nam je tudi bilo, da se pri tem obsojencu da možnost, da se izjasni o očitani kršitvi, ter da »ni veliko pritožb« obsojencev zoper tovrstne dopolnitve osebnega načrta (primerjaj z odzivom Generalnega urada URSIKS, zgoraj). Sicer pa je vodstvo tokrat na konkretni ravni izpostavilo šest primerov (dva v januarju, eden februarja, eden marca, eden aprila in eden maja – po tem vrstnem redu si tudi sledijo v nadaljevanju): v prvem obsojenec ni prestal preizkusa alkoholiziranosti (drugi odstavek 235. člena ZIKS-1 oziroma členi 21 do 23 Pravilnika o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov) in so mu bile za en mesec odvzete zunajzavodske ugodnosti; v drugem je imel obsojenec pozitiven urinski test in se je še isti dan tudi oddaljil iz oddelka, izdana je bila tiralica in je bil naposled premeščen v ZPKZ Maribor; v tretjem je obsojenec ni prestal preizkusa alkoholiziranosti in je bil podan sodišču predlog za spremembo režima; v četrtem isti obsojenec ponovno ni prestal preizkusa alkoholiziranosti; v petem je obsojenec poskušal vnesti neznano rjavo snov, pri čemer je šlo za sum na prepovedano drogo in je bil še istega dne premeščen v ZPKZ Maribor, zasežena substanca pa predana Policijski postaji Rače; v šestem obsojenec ni prestal preizkusa alkoholiziranosti in je bil v nadaljevanju premeščen v matični zavod po sklepu sodišča.

⁸ Vezano na to smo v istem poročilu o obisku DPM predhodno predstavili tudi našo ugotovitev, da so po prvem odstavku 87. člena ZIKS-1 disciplinski prestopki hujši in lažji in da hujše disciplinske prestopke opredeljuje že zakon sam (v drugem odstavku istega člena), lažje pa je skladno s tretjim odstavkom istega člena določil minister, pristojen za pravosodje, s Pravilnikom o izvrševanju kazni zapora (92. člen) – tako sedaj ZIKS-1 določa (tudi) »posedovanje, vnašanje, skrivanje in razpečevanje alkoholnih pijač in narkotikov« kot hujši disciplinski prestopok, Pravilnik o izvrševanju kazni zapora pa (tudi) »posedovanje alkoholnih pijač in narkotikov« kot lažji disciplinski prestopok obsojencev.

DPM: prosimo še za pojasnilo URSIKS o sedanji kadrovske situaciji Odprtega oddelka Rogoza ZPKZ Maribor glede na sicer lani napovedane ukrepe.⁹

Generalni urad URSIKS: kadrovske problematike ne samo v Odprtem oddelku Rogoza temveč v vseh zavodih za prestajanje kazni zapora se zavedamo in na to opozarjamo pristojne organe. Pomanjkanje osebja rešujemo v okviru razpoložljivih finančnih sredstev. Konkretno za Odprti oddelek Rogoza bomo v tem tednu pričeli s postopkom javnega natečaj za zasedbo strokovnega delovnega mesta.

⁹ Ob tokratnem obisku smo lahko ugotovili, da z vidika oddelka med zaposlene štejejo vodja oddelka in svetovalka pedagoginja (ki se tudi medsebojno nadomeščata) ter pet pravosodnih policistov, referentka izvrševanja kazni (sistemizirana je v ZPKZ Maribor, dejansko pa dela v OO Rogoza, pri čemer opravi tudi administrativna dela) in inštruktor kuhar. V tej smeri smo v poročilu o tokratnem obisku izpostavili, da je URSIKS v lanskem odzivnem poročilu (številka 070-2/2007-361 z dne 6. 5. 2013) sporočila, da so bodo z namenom izboljšanja slabe kadrovske situacije sprejeti ukrepi, s katerimi bo zmanjšana »obremenjenost javnih uslužbencev, zaposlenih v odprem oddelku Rogoza, pri nudenju strokovne pomoči zaprtim osebam in izvajanju varovanja«, in sicer, da bodo »/javnim uslužbenkam, ki opravljajo delo na delovnih mestih diplomirana medicinska sestra s specialnimi znanji, srednja medicinska sestra s specialnimi znanji, svetovalec-terapevt specialist in svetovalec-pedagog« izdani aneksi k pogodbam o zaposlitvi, »na podlagi katerih bodo javni uslužbenci svoje delo poleg matičnega zavoda opravljali tudi na območju odprtega oddelka Rogoza«, ter da bo javni uslužbenec »na delovnem mestu višji pravosodni policist operativni vodja, ki mu je bila z odločbo ZPIZ priznana III. kategorija invalidnosti zaradi posledic bolezni in pravica do premetitve na drugo delovno mesto z omejitvami«, s spremembo sistemizacije premeščen »na ustrezno delovno mesto«, na delovno mesto, na katerega je bil ta javni uslužbenec razporejen, pa da bo iz matičnega zavoda premeščen oziroma prerazporejen drug javni uslužbenec – in da nam je ob tokratnem obisku in predočenju više citiranega vodstvo Odprtega oddelka Rogoza ZPKZ Maribor v zvezi s tem pojasnilo, da so bili nato sicer izdani aneksi k pogodbam o zaposlitvi - vendar samo za nadomeščanje v času dopustov, da je oddelek sicer formalno dobil psihologinjo - vendar je ta že od vsega začetka na porodniški in tu dejansko sploh še ni delala, ter da operativni vodja pa nima več statusa invalidnosti. Čeprav pri osebju ne gre za osebe, ki bi jim bila v smislu 4. člena Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju, na kraju odvzema prostosti odvzeta prostost, se po prepričanju slovenskega DPM tudi kadrovska problematika lahko v končnem negativno odraža tudi v razmerah za tamkajšnje osebe z odvzeto prostostjo (pomanjkanje osebja, posledična (pre)velika obremenjenost, težave pri zagotavljanju spremstev na sodišča,...) – zato v svojih poročilih ne samo izjemoma opozarjamo pristojne oblasti tudi na zaznane problematiko na kadrovskem področju.

- Eden izmed obsojencev je imel status invalida (bil je brez obeh rok). V osebnem razgovoru ni izpostavil kakšnih posebnih pritožb glede okoliščin prestajanja kazni v oddelku.
- V zvezi s sobo za gibalno ovirane, je Generalni urad URSIKS v prejšnjem odzivnem poročilu (številka 070-2/2007-361 z dne 6. 5. 2013) na poročilo DPM o obisku Odprtega oddelka Rogoza ZPKZ Maribor navedel, da problem z ležišči v oddelku rešujejo tako, da po prihodu invalidnega obsojenca, na njegovo željo nabavijo posteljo na reverz pri podjetju Sanolabor. Vodstvo je ob tokratnem obisku pojasnilo, da so imeli do sedaj le en tak primer in da po našem prejšnjem obisku take potrebe še ni bilo.
- Tudi tokrat smo lahko ugotovili, da zunanjih ali notranjih senčil za okna ni v vseh sobah (na primer, v sobi št. 9 ni bilo zavese, v sobi št. 12 pa je bila nameščena), vendar obsojenci v razgovorih z nami niso problematizirali temperaturnih razmer v bivalnih prostorih. Na nekaterih oknih pa smo tudi opazili nameščene komarnike, ki si jih obsojenci lahko sami kupijo in namestijo.
- Obsojenci niso na račun pravosodnih policistov povedali nobenih pritožb.
- Ureditev glede obiskov, domske skupnosti, malih skupin, uporabe mobilnih telefonov in interneta, se po pojasnilih vodstva v času od našega zadnjega obiska ni spremenila.
- URSIKS je prejšnje leto, v zgoraj že konkretiziranem odzivnem poročilu, sporočila, da oddelek vse gradivo, ki se ga prejme od koordinatorske verske oskrbe, posreduje zaprtim osebam. Na vprašanje, konkretno za kakšno gradivo pri tem gre, smo ob tokratnem obisku Odprtega oddelka Rogoza ZPKZ Maribor s strani vodstva dobili pojasnilo, da za Priročnik za obsojene osebe ob nastopu kazni zapora.
- Od obsojencev jih je delalo 12 v JGZ Kozjak (kovinarstvo, živinoreja in poljedelstvo) in 11 na hišnih delih (delov v kuhinji, delo v pralnici in urejanje okolice). Pet obsojencev še ni delalo zaradi nedavnega prihoda in so bili še v fazi zaposlovanja, dva pa sta bila nesposobna za delo.